rijksuniversiteit groningen

scholierenacademie

NWO

Van ruzie naar rechtbank

Vrede bouwen in de 16de en 17de eeuw in Frankrijk

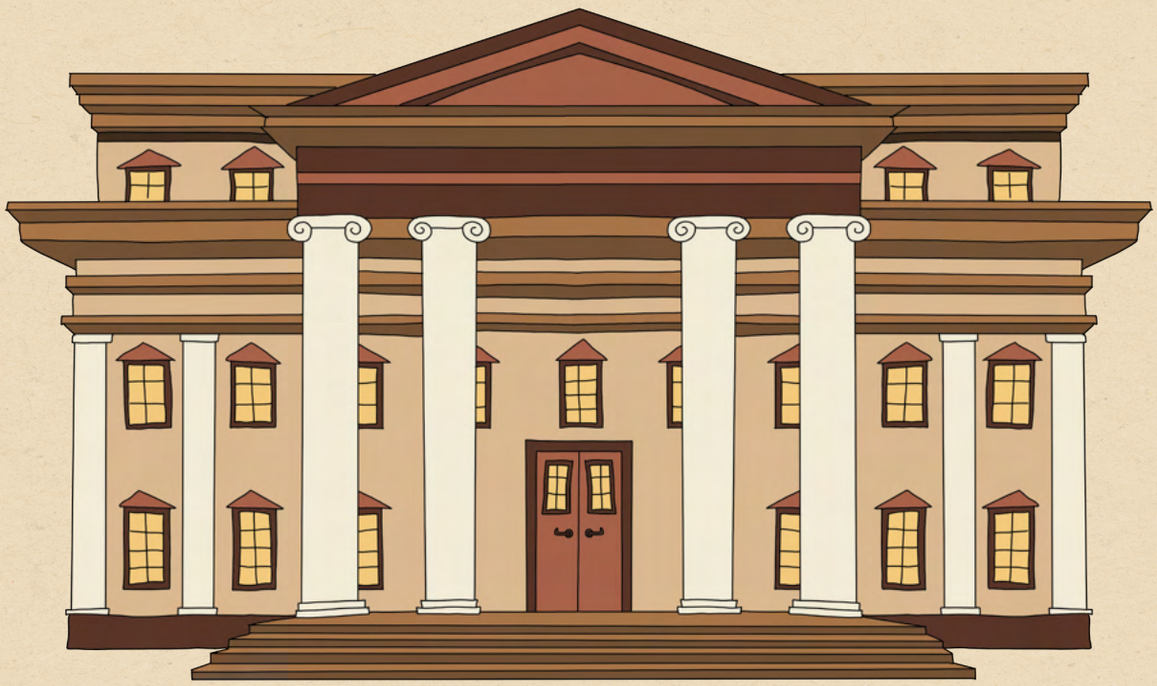

Docentenhandleiding

rug.nl/lespakketten

COLOFON

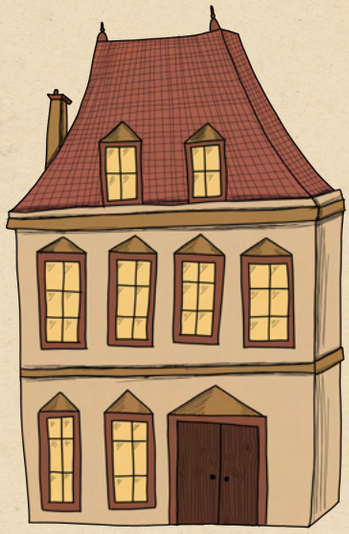

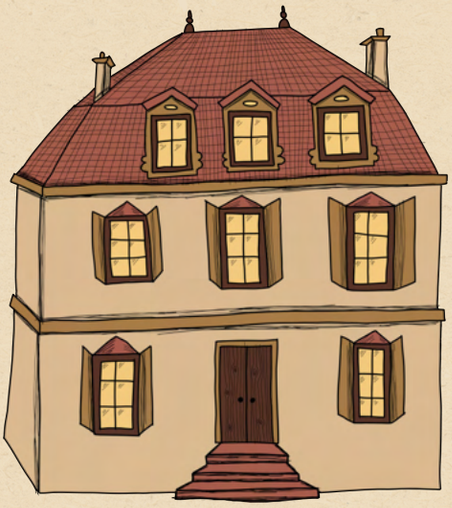

Het lespakket Van ruzie naar rechtbank is een lessenserie over onderzoeksvaardigheden, ontwikkeld door de Scholierenacademie van de Rijksuniversiteit Groningen in 2024. Het onderzoek van historicus en onderzoeker David van der Linden staat centraal (NWO VIDI project “Building Peace: Transitional Justice in Early Modern France”). Leerlingen leren binnen de context van zijn onderzoek zelf historisch onderzoek te doen. Het lespakket bestaat uit de docentenhandleiding, werkbladen voor de leerlingen, bronnen voor de leerlingen en filmpjes. Deze zijn beschikbaar via www.rug.nl/lespakketten.

Jaar van uitgave: 2024
Financiering: Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)
Redactie: Famke van Aalst, Hannah Herder, Neeltje Holtkamp, Joanne Schuitemaker
Wetenschappers: Sherilyn Bouyer, David van der Linden
Video en montage: Roxy Wachtmeester
Illustraties en vormgeving: Jitka van Dijk

Bij de samenstelling van dit lespakket is getracht alle rechthebbenden te achterhalen en te bereiken. Als u meent dat dit niet het geval is, dan kunt u contact opnemen met scholierenacademie@rug.nl

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 01

Over de wetenschapper 02

Overzicht van de lessen 03

Voorbereiding les 1 05

Voorbereiding les 2 05

Start van les 1: hoe leg je een ruzie bij? 06

Introductie van de wetenschapper 07

Zet de feiten op een rij 09

Lesafsluiting les 1 13

Start van les 2: voorkennis ophalen 14

Hulp van de wetenschapper 15

De weg naar het vonnis 16

Afsluiting van de lessenserie: reflectie 17

Bijlage 1 19

Bijlage 2 21

Bijlage 3 23

INLEIDING

Als je een ruzie met iemand hebt gehad, duurt het soms even voordat je weer samen door één deur kunt. Vaak helpt het om met elkaar te praten, maar soms moet er iemand anders bij komen om de ruzie weer op te lossen. Kortom: er zijn verschillende manieren om een ruzie of een conflict op te lossen. Maar hoe werkt dat op grote schaal? Hoe bereik je na een oorlog of een burgeroorlog weer een toestand van vrede? Dat is waar David van der Linden onderzoek naar doet en waar dit lespakket over gaat.

De vraag die in deze lessen centraal staat is: hoe kunnen vijanden vrede bereiken na een (burger) oorlog? Om van deze brede vraag een onderzoeksvraag te maken, moet je de vraag afbakenen, bijvoorbeeld in tijd en ruimte. David is historicus en doet onderzoek naar Frankrijk in de vroeg-moderne tijd. Daarom heeft David de volgende onderzoeksvraag bedacht: **Hoe probeerden mensen in 17de-eeuws Frankrijk vrede te bereiken na de godsdienstoorlogen uit de 16de eeuw?**

In deze lessen gaan leerlingen ervaren hoe het is om onderzoek te doen binnen dit thema. Je begint de les met verwondering en verkenning. In een filmpje legt David uit waar hij onderzoek naar doet en hoe hij dat doet. Vervolgens gaan leerlingen zelf aan de slag met documenten uit de 17de eeuw.

Deze lessen zijn gemaakt voor leerlingen in de tweede klas en zijn goed te koppelen aan de tijd van de ontdekkers en hervormers: het conflict dat wordt behandeld (de Franse godsdienstoorlogen) was namelijk een gevolg van de Reformatie. Daarnaast staan onderzoeksvaardigheden en historisch denken centraal. Leerlingen zullen gebeurtenissen uit het verleden reconstrueren met behulp van bronnen en werkbladen, om vervolgens deze gebeurtenissen zo goed mogelijk in de tijd te plaatsen en zich af te vragen wat wij nu nog kunnen leren van het verleden.

Je kunt ervoor kiezen om tijdens de inleiding van de les bredere maatschappelijke conflicten te bespreken. De website www.ter-info.nl van de Universiteit Utrecht geeft tips en adviezen over het omgaan met actuele, gevoelige thema's in de klas. Zie ook https://ter-info.nl/dos-donts/.

OVER DE WETENSCHAPPER

David van der Linden is historicus aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij is geïnteresseerd in de vraag hoe onderzoek naar het verleden ons kan helpen actuele vraagstukken te begrijpen. Veel van de problemen waar we vandaag mee worstelen – zoals de opvang van vluchtelingen, de klimaatcrisis en religieuze diversiteit – kennen namelijk een veel langere geschiedenis. Het loont daarom de moeite om te bestuderen hoe mensen daar in het verleden mee omgingen, en te analyseren in hoeverre hun oplossingen succes hadden. Momenteel doet David onderzoek naar de geschiedenis van transitional justice, oftewel de strategieën die samenlevingen bedenken om een burgerconflict op te lossen, bijvoorbeeld door middel van tribunalen, herstelbetalingen, amnestie, restitutie en verzoeningscommissies. Centraal in zijn onderzoek staat het vredesproces na de Franse godsdienstoorlogen (1562–1598), een verwoestende reeks burgeroorlogen tussen katholieken en protestanten.

OVERZICHT VAN DE LESSEN

LES 1			
Onderdeel van de les	**Onderwerp**	**Wat leer je?**	**Wat heb je nodig?**
Start van de les - 10 minuten	Hoe leg je een ruzie bij?	Welke conflict-situaties zijn er in je eigen omgeving? Wat zijn burgeroorlogen?	- PowerPoint
Introductie wetenschapper - 10 minuten	Onderzoek naar geschiedenis met proceszakken	Waar doet David onderzoek naar? Wat zijn proceszakken? Waarom zou je onder-zoek doen naar het verleden?	- Filmpje 1 - Werkblad 1
Zet de feiten op een rij - 20 minuten	Onderzoek doen door wie-, wat-, wanneer- , waar-vragen te stellen.	Hoe reconstrueer je een gebeurtenis met behulp van historische bronnen?	- Bronnen deel 1 - Werkblad 2 - Werkblad 3
Afsluiting van de les - 5 minuten	Wat heb je geleerd?	Refectie	

LES 2			
Onderdeel van de les	**Onderwerp**	**Wat leer je?**	**Wat heb je nodig?**
Start van de les - 5 minuten	Terugblik les 1		- PowerPoint
Hulp van de wetenschapper - 10 minuten	Hoe doet David onderzoek?	Op welke manier doet David onderzoek? Welke vragen moet je stellen als je onderzoek doet naar het verleden?	- Filmpje 2 - Werkblad 4
De weg naar het vonnis - 20 minuten	Onderzoek doen door de waarom-vraag te stellen.	Hoe moet je gebeurtenissen in het verleden interpreteren?	- Bronnen deel 2 - Werkblad 2 - Werkblad 3 - Werkblad 5
Afsluiting van de les - 10 minuten	Wat heb je van deze casus geleerd?	Wat kan je leren van het verleden?	

VOORBEREIDING VAN DE LESSEN

Voorbereiding les 1

- [ ] Zet de tafels in het lokaal in groepjes van vier.
- [ ] Kopieer werkblad 1 en 3 voor elke leerling en voor elk groepje werkblad 2.
- [ ] Kopieer voor elk groepje de bronnen deel 1.
- [ ] Zet de PowerPoint klaar, deze is te vinden op www.rug.nl/lespakketten.
- [ ] Zet filmpje 1 klaar, deze is te vinden op www.rug.nl/lespakketten.
- [ ] Lees de docentenhandleiding.

Voorbereiding les 2

- [ ] Zet de tafels in het lokaal in groepjes van vier.
- [ ] Kopieer voor elke leerling werkblad 4 en 5.
- [ ] Kopieer voor elk groepje de bronnen deel 2.
- [ ] Zet de PowerPoint klaar, deze is te vinden op www.rug.nl/lespakketten.
- [ ] Zet filmpje 2 klaar, deze is te vinden op www.rug.nl/lespakketten.
- [ ] Lees de docentenhandleiding.

START VAN LES 1: HOE LEG JE EEN RUZIE BIJ?

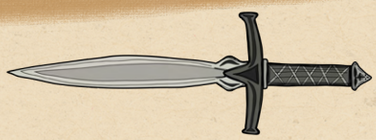

Aan het eind van deze lessenserie hebben de leerlingen onderzocht hoe een conflict in de 17de eeuw verliep en wat toendertijd de oplossing was.

Doelen:

- De leerling kan voorbeelden geven van conflictsituaties.
- De leerling kan uitleggen wat een burgeroorlog is.

Wat doe je:

- Deze onderzoeksles gaat over de overgang van oorlog naar vrede, en over de vraag wat we kunnen leren van de geschiedenis. Je begint de les dicht bij de belevingswereld van de leerlingen door te vragen naar conflicten, ruzies of oorlogen die zij zelf zijn tegengekomen (bijvoorbeeld in de media).
- Je legt uit wat burgeroorlogen zijn.
- Je legt de onderzoeksvraag en deelvragen van deze lessen voor aan de leerlingen.

Hoe doe je dat:

1. Vraag leerlingen naar conflictsituaties of ruzies die zij kennen of zelf hebben meegemaakt. Gebruik eventueel de actualiteit.
2. Introduceer het begrip ‘burgeroorlogen’. Bekend zijn conflicten tussen landen, maar er bestaan ook burgeroorlogen: dat zijn conflicten waarbij groepen binnen in één land tegenover elkaar staan en naar de wapens grijpen zoals in Jemen, Syrië en Myanmar. Stel leerlingen de vraag hoe zulke burgeroorlogen opgelost kunnen worden.
3. Vertel over het onderzoek van David van der Linden en de onderzoeksvragen waar jullie tijdens deze les mee aan de slag gaan (zie dia 4 van de PowerPoint).

Tips:

- Waarschijnlijk hebben je leerlingen geen eenduidige oplossing voor burgeroorlogen of hebben ze helemaal geen idee. Dat is ook de bedoeling, want deze les gaat over het onderzoek van David van der Linden die op zoek is naar een antwoord op de vraag: hoe kan je vijanden met elkaar verzoenen en wat kunnen we daarover uit het verleden leren?

Praktisch:

- Tijdsduur: ongeveer 10 minuten.
- Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia 1 t/m 4.

INTRODUCTIE VAN DE WETENSCHAPPER

Doelen:

- De leerling kan uitleggen welke conflicten er waren in de de 16de en de 17de eeuw.
- De leerling maakt kennis met een wetenschapper.
- De leerling kan uitleggen wat een proceszak is.

Wat doe je:

- Verwijs naar de introductie van deze les: hieruit bleek dat de vraag: ‘Hoe ga je van een conflictsituatie naar vrede en verzoening?’ niet zo eenvoudig te beantwoorden is.
- Leg uit dat David van der Linden onderzoeker is bij de Rijksuniversiteit Groningen en onderzoek doet naar de overgang van conflicten naar vrede. In de filmpjes geeft hij uitleg die leerlingen nodig hebben bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag.
- Geef leerlingen werkblad 1, waarop zij de antwoorden op de kijkvragen invullen.

Praktisch:

- Tijdsduur: ongeveer 10 minuten.
- Gebruik werkblad 1.
- Link naar het filmpje.
- Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia 5.

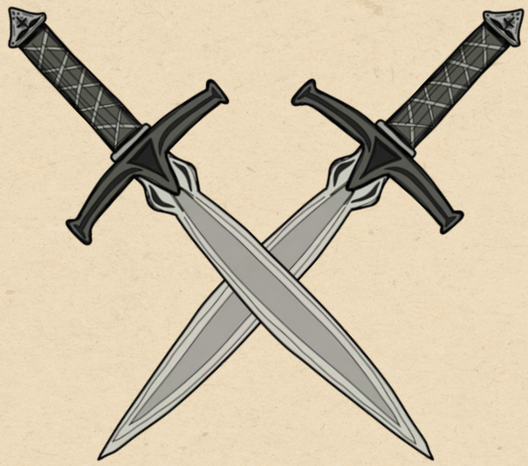

Hoe doe je dat:

Bekijk samen de kijkvragen en kijk het filmpje. Bespreek de antwoorden op de kijkvragen en de eerste deelvraag.

Werkblad 1: mogelijke antwoorden:

1. Wat zit er in de proceszak die David mee heeft?
   In de proceszak zitten documenten van de Franse rechtbank uit de 17de eeuw.
2. Wat wil David met de proceszakken onderzoeken?
   David doet onderzoek naar transitional justice: dit is het proces waarin samenlevingen van burgeroorlog naar vrede gaan.
3. Wat was er aan de hand in Frankrijk in de 16de eeuw?
   In de 16de eeuw waren er grote godsdienstoorlogen in Frankrijk. Na de Reformatie was het Christendom opgesplitst in katholieken en protestanten. De katholieken en de protestanten zagen elkaar als ketters die bekeerd moesten worden, desnoods met geweld.
4. Wat is het Edict van Nantes en wanneer werd het ingevoerd?
   Het Edict van Nantes is een vredesverdrag waarin staat dat zowel protestanten als katholieken hun eigen geloof mogen uitoefenen en dat er niet meer gevochten zou worden. Het werd ingevoerd in 1598.
5. Waarom zijn mensen na het Edict van Nantes nog steeds boos op elkaar?
   Het verdrag was uitgevaardigd door de koning, maar niet alle burgers waren het hiermee eens. Mensen waren na het Edict van Nantes nog steeds boos op elkaar omdat veel burgers de voorgaande ruzies niet zomaar vergeten waren. Een papieren vrede betekent niet dat het conflict meteen voorbij is!

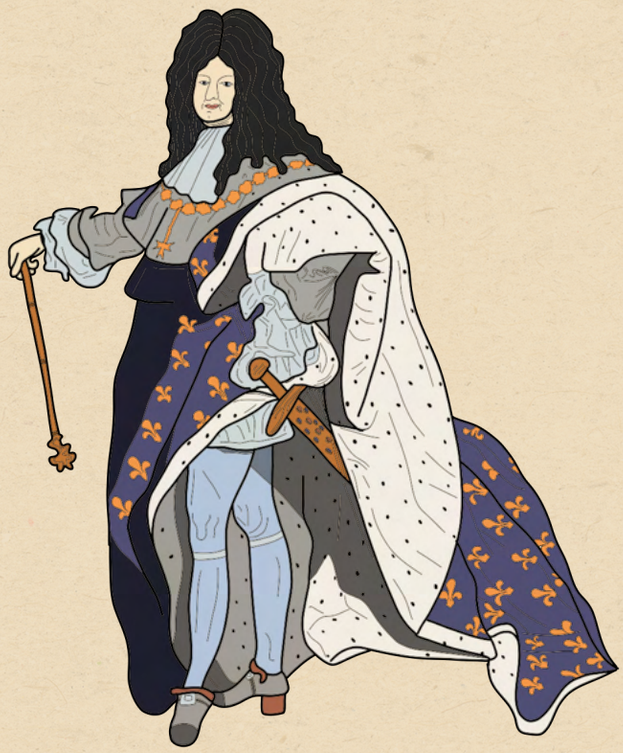

ZET DE FEITEN OP EEN RIJ

Doelen:

- De leerling kan een conflict uit 17de-eeuws Frankrijk uitleggen op basis van wie-, wat-, waar-, wanneer-vragen (deelvraag 1).
- De leerling leert informatie te ordenen op basis van historische bronnen.

Wat doe je:

- Zet de leerlingen aan de slag als historisch onderzoeker. Maak duidelijk dat de documenten waar ze mee aan het werk gaan daadwerkelijk zijn gevonden in het onderzoek van David van der Linden. De leerlingen krijgen de documenten uit de proceszak. In bijlage 1 van deze docenten-handleiding zijn de documenten met gearceerde antwoorden opgenomen voor de docent.

Hoe doe je dat:

Deel 1: lezen van de documenten.

1. Verdeel de klas in groepjes van ongeveer vier leerlingen.
2. Leg uit dat ze een proceszak krijgen met de documenten uit de Franse rechtbank. De documenten zijn uit het Frans vertaald, maar verder zijn ze authentiek. Ze krijgen de opdracht om net als een onderzoeker uit te zoeken wat er precies gebeurd is. Ze moeten dus de wie-, wat-, waar-, wanneer-vragen rondom deze casus beantwoorden.
3. Elk groepje krijgt een proceszak met bronnen 1.1 t/m 1.6.
4. Laat de leerlingen eerst de documenten verdelen. Geef ze 5 tot 10 minuten de tijd om de documenten in stilte zo goed mogelijk door te lezen en zo veel mogelijk te onthouden. Leerlingen geven de documenten binnen hun groepje door om zo veel mogelijk gelezen te hebben.

Deel 2: invullen van de poster op werkblad 2.

5. Deel nu de poster uit (dat is werkblad 2). De leerlingen vullen deze samen in. De poster is een groot werkblad dat bestaat uit twee A3-papieren. Hierop brengen ze samen in kaart:
   a) wie bij de casus betrokken waren
   b) wanneer deze casus speelde en wat de context was
   c) waar dit zich afspeelde
   d) wat er is gebeurd en wat voor documenten ze hebben. Onderdeel van de wat-vraag is een inventaris. Hierin vatten ze elk document in 1 à 2 zinnen samen.
6. Geef leerlingen die klaar zijn alvast werkblad 3 met kritische vragen.
7. Bespreek de antwoorden op de poster met de klas en bespreek vervolgens met iedereen de kritische vragen. Ga vervolgens door naar de volgende opdracht met het filmpje, waarin David vertelt wat hij doet als de bronnen niet helemaal duidelijk zijn.

Praktisch:

- Tijdsduur: ongeveer 20 minuten.
- Gebruik werkblad 2 en 3.
- Gebruik bronnen 1.1 t/m 1.6 voor de leerlingen.
- Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia 6, 7 en 8.

Werkblad 2 (de poster): mogelijke antwoorden:

Wie:

Wie is de eiser?

David Montez.

In welke tijd leefde de eiser? (eeuw, jaartallen)

Eeuw: 17de eeuw.

Jaartallen: in 1665 was hij 26, dus hij was geboren in 1639.

Noteer juiste rollen bij de onderstaande personen:

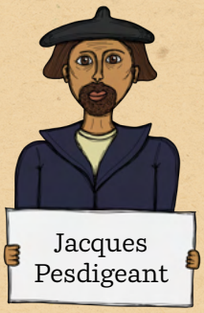

Arts, heeft David Montez behandeld.

Verdachte.

Getuige, heeft David in veiligheid gebracht/ geholpen.

Verdachten.

Rechter van Sournia.

Verdachte.

Getuige, heeft David in veiligheid gebracht/ geholpen.

Verdachte.

Verdachte.

Getuige, heeft David in veiligheid gebracht/ geholpen.

Waar:

Waar speelt deze casus zich af?
Omcircel op de kaart.

Wanneer:

Maak de tijdlijn af:

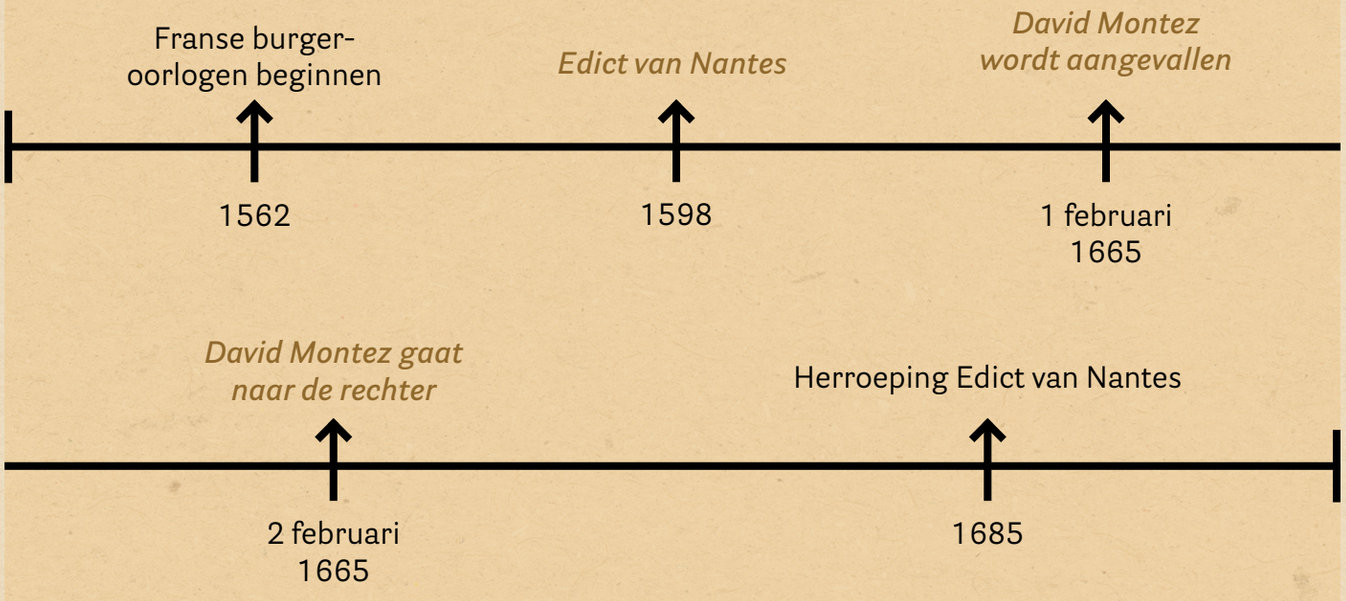

Wat:

Vul de inventaris verder in door de bronnen te benoemen en een samenvatting te geven.

Bron 1.1:
De aanklacht: David legt uit dat hij aangevallen is door Condourcet en anderen in Sournia, toen hij 's avonds laat het huis van zijn vriend verliet.

Bron 1.2:
Het rapport van de wonden door Jacques Pesdigeant, dokter van Sournia, waarin hij bevestigt dat David Montez ernstige verwondingen had opgelopen.

Bron 1.3:
Getuigenverklaring door Bernard Serir, waarin hij verklaart dat hij Montez gewond aantrof nadat hij mannen "dood hem" hoorde schreeuwen, waarna hij hem met anderen in veiligheid bracht. Hij heeft gehoord dat de aanvallers Condourcet, Barizier, Fau, Duazan en anderen waren.

Bron 1.4:
Getuigenverklaring door Jean Francois Mazides, waarin hij verklaart dat hij op geschreeuw afkwam en toen David gewond aantrof. Hij zag mannen uit Sournia wegrennen en hoorde dat dit Condourcet, Barizier, Fau, Duazan en andere waren.

Bron 1.5:
Getuigenverklaring door Pierre Lauzieres, waarin hij verklaart dat hij David gewond op de grond vond met een schotwond in zijn been. Hij vroeg Montez wie de aanvallers waren en hij hoorde hem de namen noemen van Condourcet, Sevres, Duazan, de broers Bariziers en Fau.

Bron 1.6:
Het arrestatiebevel van de rechter van Sournia, waarin gelast wordt dat Condourcet, Sevres, Duazan, de broers Barizier en Fau gearresteerd worden en vastgezet worden om verhoord te worden.

Werkblad 3 (kritische vragen): mogelijke antwoorden:

→ De antwoorden hangen af van de onderbouwing van de leerlingen.

1. Hoe sterk vind jij het bewijs dat David is aangevallen?

- *Sterk: hij heeft drie getuigen (waarvan twee katholiek zijn) die allemaal een vergelijkbare verklaring afleggen. De doktersverklaring bevestigt het verhaal.*
- *Niet sterk: dit is een onwaarschijnlijk antwoord.*
- *Gemiddeld: hij heeft drie getuigen en een doktersverklaring, maar niemand behalve hijzelf heeft de verdachten gezien (zie bron 5).*

2. Hoe sterk vind jij het bewijs dat ze de juiste verdachten hebben? Leg je antwoord uit.

- *Sterk, alle getuigenissen komen overeen met de verklaring van David.*
- *Niet heel sterk, want de getuigen hebben van David gehoord wie hij had gezien, ze hebben de daders dus zelf niet gezien.*

3. Welke informatie mis je nog om een oordeel te kunnen vellen?

- *Het verhaal van de andere partij. Zij zijn nog niet gehoord, dus het is onduidelijk wat hun verdediging is.*

4. Wat zou het motief van de daders kunnen zijn geweest?

- *Dat weet je hier nog niet precies, maar de verdachten zijn katholiek en meneer Montez is protestant. Hier ga je tijdens de volgende les verder op in.*

LESAFSLUITING LES 1

Doelen:

- De leerling kan reflecteren op de afgelopen les door te kijken naar de onderzoeksvraag die centraal stond.

Wat doe je:

- Sluit de les af door samen met de leerlingen terug te komen op de onderzoeksvraag en te kijken in hoeverre jullie hier al antwoord op kunnen geven.

Hoe doe je dat:

1. Laat de onderzoeksvraag en de deelvragen zien op het bord, gebruik hiervoor de PowerPoint.
2. Begin met deelvraag 1. De leerlingen weten nu dat er godsdienstoorlogen waren in de 16de in Frankrijk en dat er ondanks het Edict van Nantes uit 1598 toch nog veel oud zeer zat bij de burgers. Daardoor ontstonden conflicten zoals de aanval op David Montez.
3. Bij deelvraag 2 en bij de onderzoeksvraag heb je waarschijnlijk nog geen eenduidig antwoord. Geef aan dat jullie hier de volgende les mee verder gaan.
4. Laat de werkbladen inleveren en bewaar die voor de volgende les.
5. Doe een vooruitblik naar de volgende les. Daarin gaan we dieper in op de zaak van David Montez, de betrouwbaarheid van de bronnen en de ontknoping...

Praktisch:

- Tijdsduur: ongeveer 5 minuten.
- Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia 9.

START VAN LES 2: VOORKENNIS OPHALEN

Doelen:

- De leerling haalt voorkennis op over de godsdienstoorlogen in Frankrijk en de casus van David Montez.

Wat doe je:

- Start de les door de leerlingen een aantal vragen te stellen over de vorige les en focus op de vraag van deze les: hoe probeerde men conflicten op te lossen?

Hoe doe je dat:

1. Stel de vragen ‘Wat zijn burgeroorlogen?’ ‘Wat is het Edict van Nantes?’ en ‘Wat was de casus in de proceszak?’ aan de leerlingen.
2. Kies zelf een werkvorm die past bij jouw klas. Bijvoorbeeld ‘denken, delen, uitwisselen’ of wisbordjes.

Praktisch:

- Tijdsduur: ongeveer 5 minuten.
- Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia 10 en 11.

HULP VAN DE WETENSCHAPPER

Doelen:

- De leerling kan uitleggen hoe een historicus onderzoek doet.

Wat doe je:

- Laat het tweede filmpje zien.

Hoe doe je dat:

1. Deel werkblad 4 uit met de kijkvragen bij het tweede filmpje en neem vooraf de vragen door met de klas..
2. Bekijk samen het tweede filmpje van David van der Linden.
3. Bespreek de antwoorden op de kijkvragen.

Werkblad 4 (de kijkvragen): mogelijke antwoorden:

1. Wat doet David van der Linden als eerst als hij onderzoek doet naar de documenten in de proceszakken?
   Hij gaat de feiten op een rij zetten. Wie waren erbij betrokken? Wat is er gebeurd? Waar vond het plaats? Wanneer, en in welke volgorde was dat precies gebeurd?
2. Waarom is het belangrijk om meerdere kanten van een verhaal te bekijken?
   Om een betrouwbaarder beeld van de situatie te krijgen.
3. Wat doet David als de documenten onduidelijk zijn?
   Hij gaat heel goed zoeken. Vergelijkbare zaken bekijken en beargumenteren waarom iets wel of niet gebeurd kan zijn.
4. Waarom staat het verleden niet vast?
   Als onderzoekers leren we steeds meer over het verleden en soms moeten we de geschiedenis herschrijven als we een nieuwe ontdekking doen.
5. Waarom zouden wij kunnen leren van de geschiedenis?
   De mensen vroeger waren helemaal niet zo anders dan de mensen van nu. Als we weten welke oplossingen toen gewerkt hebben, kunnen we daar misschien wel wat van leren.

Praktisch:

- Tijdsduur: ongeveer 10 minuten.
- Gebruik deze link naar het filmpje.
- Gebruik werkblad 4.
- Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia 12.

DE WEG NAAR HET VONNIS

Doelen:

- De leerling kan uitleggen hoe de rechtbank geprobeerd heeft om het conflict in de casus van David Montez op te lossen (deelvraag 2).
- De leerling leert op basis van bronnen te beargumenteren wat logische gevolgen van de gebeurtenissen zouden zijn geweest.

Wat doe je:

- Leerlingen gaan als een detective op onderzoek uit om te kijken of ze de gebeurtenis uit de casus beter kunnen begrijpen en in de context van de 17de eeuw kunnen plaatsen.

Hoe doe je dat:

Deel 1: lezen van de documenten

1. Verdeel de klas in dezelfde groepjes als de vorige les. Geef ook hun ingevulde poster op werkblad 2. Vertel dat er nog extra bronnen zijn gevonden van de Kamer van het Edict.
2. Geef de extra bronnen, dat zijn bronnen 2.1 t/m 2.4, en laat de leerlingen binnen de groepjes deze documenten verdelen. Geef ze 5 tot 10 minuten de tijd om de documenten in stilte zo goed mogelijk door te lezen en zo veel mogelijk te onthouden. Laat leerlingen eventueel aantekeningen maken. Leerlingen geven de documenten binnen hun groepje door om zo veel mogelijk gelezen te hebben.

Deel 2: extra uitleg (optioneel)

3. Wanneer je klas een beetje extra uitdaging aankan, kun je uitleggen wat het verschil is tussen een getuigenis van een katholiek of een protestant. Zie de PowerPoint, dia 14.

Deel 3: kritische vragen en een vonnis

4. Geef leerlingen werkblad 3 en 5. Geef ze de opdracht om eerst nog een keer individueel naar werkblad 3 te kijken. Als het goed is, kunnen ze de kritische vragen nu nog beter beantwoorden. Laat ze vervolgens werkblad 5 invullen.
5. Als de leerlingen klaar zijn, ga dan het gesprek of een discussie aan in de klas over het vonnis van de rechter door de vragen op werkblad 5 te bespreken.
6. Lees samen het oordeel van de rechter, zie bijlage 3.

Praktisch:

- Tijdsduur: ongeveer 20 minuten
- Gebruik bronnen 2.1 t/m 2.4 voor de leerlingen.
- Gebruik bron 3, het vonnis, deze staat ook in de PowerPoint.
- Gebruik werkblad 2 en 3 van de vorige les
- Gebruik werkblad 5.
- Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, dia 13, 14, 15, 16 en 17.

AFSLUITING VAN DE LESSENSERIE: REFLECTIE

Doelen:

- Terugblikken op de onderzoeksvraag en deelvragen en deze beantwoorden.
- Wat hebben we deze lessen geleerd over de omgang van oorlog naar vrede, zowel vroeger als nu?
- Reflecteren op de taak van de wetenschapper.

Wat doe je:

- Leerlingen denken na over wat ze de afgelopen twee lessen hebben geleerd over transitional justice. Eerst beantwoorden ze de deelvragen en de hoofdvragen. Vervolgens denken de leerlingen na over hun rol als wetenschapper. Beantwoord eerst de deelvragen, beantwoord vervolgens de onderzoeksvraag.

Hoe doe je dat:

Vragen:

<u>Deel 1: terug naar de onderzoeksvraag (slide 18)</u>

1. Vraag klassikaal naar antwoorden op de deelvragen.

Mogelijke antwoorden op de deelvragen zijn:

- Wat voor conflicten waren er in de 16de en 17de eeuw in Frankrijk?
  In de 16de eeuw waren er grote godsdienstoorlogen in Frankrijk waarbij burgers ook tegen elkaar vochten. Dit waren oorlogen tussen katholieken en protestanten. De katholieken en de protestanten zagen elkaar als ketters die bekeerd moesten worden, desnoods met geweld. Nadat de oorlog officieel was afgelopen waren er nog steeds conflicten tussen protestanten en katholieken, bijvoorbeeld vernielingen, aanvallen en ontvoeringen.
- Hoe probeerde men de conflicten op te lossen?
  De oorlogen werden opgelost met het Edict van Nantes. Toch waren er nog conflicten, waardoor men naar de rechtbank ging. Er was een speciale rechtbank voor conflicten tussen protestanten en katholieken. Het vonnis van de rechtbank was de manier om de conflicten op te lossen op een neutrale wijze.
- Hoe goed werkten de oplossingen voor de conflicten in Frankrijk in de 16de en 17de eeuw?
  Het Edict werd gezien als dé oplossing voor de godsdienstoorlogen, maar door alles wat er gebeurd was, konden de mensen met verschillende geloofsovertuigingen nog steeds niet samen door één deur. Er was dus nog te veel oud zeer bij de burgers, waardoor ze simpelweg niet konden vergeten wat er in de oorlog was gebeurd. Daardoor ontstonden weer nieuwe conflicten. De onpartijdige rechtbank, de Kamer van het Edict, vormde een oplossing voor de nieuwe

conflicten, want daar werd onafhankelijk naar de conflicten gekeken. Toch waren er nog steeds conflicten, dus dat wijst erop dat een papieren vrede niet meteen verzoening betekende onder de bevolking.

2. Vraag klassikaal naar mogelijke antwoorden op de onderzoeksvraag.
   Antwoord op de onderzoeksvraag:

► **Hoe probeerden mensen in 17de-eeuws Frankrijk vrede te bereiken na de godsdienstoorlogen uit de 16de eeuw?**
Hiervoor gebruikten ze het Edict van Nantes: vergeten wat er is gebeurd als maatregel van hogerop. Daarna werd het recht gebruikt: onpartijdige rechters bekeken de conflicten en spraken een vonnis uit. De daders werden gestraft.

Deel 2: Afsluiting van de les (slide 19)

3. Stel de vragen klassikaal en voer hier ter afsluiting een gesprek over met je leerlingen.

► Wat doet een historisch onderzoeker eigenlijk?
► Wat kun je nu nog leren van de oplossingen voor de conflicten in Frankrijk in de 16de en 17de eeuw?
► Hoe los jij het liefst een conflict op?

Praktisch:

► Tijdsduur: ongeveer 10 minuten.
► Gebruik de PowerPoint Van ruzie naar rechtbank, 18 en 19.

BIJLAGE 1

Wie = roze
Waar = groen
Wanneer = blauw
Wat = geel

Bron 1.1: De aanklacht van David Montez
Opgesteld te Coudies, 2 februari 1665

David Montez, handelaar uit Montpellier, wonend in Sournia, 26 jaar oud, belooft onder ede, door zijn hand op te steken zoals Protestanten doen, om de waarheid te vertellen.

David verklaart dat hij gisteravond het huis van Jean Francois Delort verliet, waar hij logeerde. Rond 10 of 11 uur 's avonds verliet hij het huis. Vlakbij het huis van Anthoine Clausel zag hij de mannen Condourcet, Sevres, Duazan, Bariziers en anderen op hem wachten met pistolen en dolken. Zij besprongen hem terwijl ze schreeuwden: "Dood hem, dood hem!" Zij sloegen hem tegen de vlakte en hij raakte ernstig gewond. Ze schoten hem in zijn linkerbeen. De aanvallers sloegen hem nog een aantal keer toen hij op de grond lag. Omdat zijn lichaam bedekt was met bloed, dachten de aanvallers dat hij dood was en lieten hem op de grond achter. De groep mannen doorzocht zijn zakken en stal zijn geld. Hij was drie uur buiten bewustzijn en werd daarna wakker bij een vriend thuis. Gelukkig hoorden zijn vrienden de aanval. Het is ze gelukt om zijn wonden te verzorgen.

Bron 1.2: Een rapport van de verwondingen

Ik, Jacques Pesdigeant, arts in Sournia, werd op 2 februari opgeroepen om David Montez te behandelen. Daarbij heb ik meerdere wonden met blauwe plekken gevonden, en een wond op het linkerbeen die het bot aantastte en zorgde voor interne bloedingen. Ik heb vastgesteld dat deze wonden door slagen met stokken en stenen zijn toegebracht. De wond op het been is veroorzaakt door een vuurwapen, zoals een pistool.

Bron 1.3: Getuigenverklaring Bernard Serir

Op 5 februari 1665 in Sournia, verschijnt voor mij, rechter Guilhaume Coste, Bernard Serir, inwoner van Sournia, die zweert op de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, om de waarheid te spreken. Hij wordt ondervraagd over de inhoud van de aanklacht van David Montez.

Hij verklaart dat hij op 1 februari, toen hij in de hoofdstraat van Sournia liep, pistoolschoten hoorde en mensen hoorde schreeuwen "Dood hem, dood hem!". Hij ging daarom kijken wat er aan de hand was. Toen hij arriveerde voor het huis van Anthoine Clausel, trof hij Montez daar liggend op de grond aan, bedekt met bloed en met een schotwond in het linkerbeen.

Samen met anderen nam hij hem mee en verzorgde zijn wonden. Hij begreep dat de ontsnapte aanvallers dachten dat Montez dood was. Hij heeft gehoord dat de aanvallers Condourcet, Barizier, Fau, Duazan en anderen waren.

Bron 1.4: Getuigenverklaring Jean Francois Mazides

Op dezelfde dag verschijnt voor mij, rechter Guilhaume Coste, Jean Francois Mazides, inwoner van Sournia, die zweert op de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, om de waarheid te spreken. Hij wordt ondervraagd over de inhoud van de aanklacht van David Montez.

Op 1 februari 1655 stond hij voor de deur van het kasteel van Sournia. Hij hoorde pistoolschoten en rende naar het huis van Clausel, waar hij een aantal mannen uit Sournia zag wegrennen. Daar zag hij Montez op de grond liggen, bedekt met bloed en een schotwond in zijn been. Samen met andere getuigen nam hij hem mee naar een huis om zijn wonden te verzorgen. Hij heeft gehoord dat de aanvallers Condourcet, Barizier, Fau, Duazan en anderen waren.

Bron 1.5: Getuigenverklaring Pierre Lauzieres

Op dezelfde dag verschijnt voor mij, rechter Guilhaume Coste, Pierre Lauzieres, inwoner van Sournia, die belooft onder ede, door zijn hand op te steken zoals Protestanten doen, om de waarheid te vertellen. Hij wordt ondervraagd over dezelfde gebeurtenissen als de vorige getuigen.

Hij ging naar het kasteel van Sournia op zondag 1 februari rond tien uur. Hij kwam Jean Francois Mazides tegen. Hij hoorde geschreeuw en pistoolschoten, waarna hij ging kijken. Toen hij voor het huis van Clausel aankwam, zag hij een aantal mannen uit Sournia wegrennen, waarna hij Montez op de grond zag liggen, bedekt met bloed en met een schotwond in zijn been. Samen met andere getuigen brachten ze hem naar een huis om zijn wonden te verzorgen. Hij vroeg Montez wie de aanvallers waren en hij hoorde hem de namen noemen van Condourcet, Sevres, Duazan, de broers Barizier en Fau.

Bron 1.6: Arrestatiebevel van de rechter van Sournia

Op basis van dit onderzoek, de aanklacht en het rapport van de wonden, gelasten we dat Pierre Anthoine Condourcet, Guillaume Sevres, Jean Duazan, Francois en Bernard Barizier en Francois Fau gearresteerd worden en vastgezet in de gevangenis van het kasteel om verhoord te worden.

BIJLAGE 2

Werkblad 2 - Kritische vragen
Vraag 1 = roze
Vraag 2 = groen
Vraag 3 = n.v.t.
Vraag 4= geel

Bron 2.1: Onderzoeksrapport voor de Kamer van het Edict

De zaak van David Montez wordt overgedragen van de lokale rechtbank van Sournia naar de Kamer van het Edict. Hier volgt het rapport met de samenvatting van de gebeurtenissen: David Montez, werd op 1 februari aangevallen. Op 2 februari stapte hij naar de rechter en de rechter oordeelde op 10 februari dat de verdachten gearresteerd en verhoord moesten worden in de rechtbank.
De verdachten zijn Pierre Anthoine Condourcet, Guillaume Sevres, Jean Duazan, Francois en Bernard Barizier en Francois Fau.

Na dit arrestatiebevel deed Montez een verzoek om de zaak voor te laten komen bij de Kamer van het Edict van Castres, omdat hij protestants is. Hij wilde dat het arrestatiebevel van de lagere rechtbank bevestigd en uitgevoerd werd. Op 14 februari ontving hij toestemming van de Kamer van het Edict om de rechtszaak over te dragen. Daarin stond ook dat het arrestatiebevel van de rechters van Sournia moest worden gehandhaafd.

Toen Pierre Anthoine Condourcet, Guillaume Sevres, Jean Duazan, Francois en Bernard Barizier en Francois Fau op 3 maart gearresteerd moesten worden, waren zij niet thuis. Hun echtgenotes en buren verklaarden dat ze naar het platteland vertrokken waren. We hebben hen laten weten dat de verdachten zichzelf moeten aangeven in Castres.

Montez verzocht vervolgens nogmaals dat zijn aanvallers opgeroepen zouden worden om te verschijnen voor de Kamer van het Edict. De verdachten zijn niet voor de rechtbank verschenen. Hierna werden de eerdere getuigen op 7 april nog eens verhoord.

Bron 2.2: Bevestiging van de getuigenissen

13 november 1665 in Castres
Het herverhoor van de getuigen voor de Kamer van het Edict naar aanleiding van de beschuldiging van David Montez en het rapport van zijn verwondingen:

Bernard Serir, inwoner van Sournia, 30 jaar oud, zweert op de Vader, de Zoon en de Heilige Geest om de waarheid te spreken. Bernard Serir gaf zijn eerste getuigenis op 5 februari 1665.

Bernard bevestigde dat de getuigenis die hij hoorde van hem was. Hij voegde toe dat hij de aanvallers zag vluchten terwijl hij Montez optilde van de grond. Hij herkende Condourcet, Bariziers en anderen.

Pierre Lauzieres, inwoner van Sournia, 35 jaar oud belooft onder ede, door zijn hand op te steken zoals protestanten doen, om de waarheid te vertellen. Pierre Lauzieres gaf zijn eerste getuigenis op 5 februari 1665.
Pierre bevestigde dat de getuigenis die hij hoorde van hem was. Hij voegde toe dat hij de aanvallers zag vluchten terwijl hij Montez optilde van de grond. Hij herkende Condourcet, Bariziers en anderen.

Bron 2.3: Getuigenverklaring Jean Sire

Jean Sire, inwoner van Trevillac, 22 jaar oud, zweert op de Vader, de Zoon en de Heilige Geest om de waarheid te spreken.

Hij wordt verhoord over de inhoud van de aanklacht van David Montez, handelaar uit Montpellier en woonachtig te Sournia, tegen Pierre Anthoine Condourcet, Guillaume Sevres, Jean Duazan, Francois en Bernard Barizier en Francois Fau, inwoners van Sournia.

Hij verklaart dat hij op zondag 1 februari in Sournia was. Hij hoorde rond 10 of 11 uur 's avonds harde geluiden uit de hoofdstraat komen, ter hoogte van de kerk van Notre Dame, die klonken als een poging tot moord. Wegens dit lawaai ging hij buiten kijken. Toen hij voor de deur van de kerk aankwam, herkende hij de verdachten die medeplichtig waren aan de poging tot moord op David Montez. Hij herkende drie broers: Francois, Bernard en Esprit Barizier, Pierre Anthoine Condourcet, Francois Fau en Berthelemuy Vidal.

Bron 2.4: Getuigenverklaring Henry Molines

Henry Molines, inwoner van Sournia, 50 jaar oud, zweert op de Vader, de Zoon en de Heilige Geest om de waarheid te spreken.

Hij wordt verhoord over de inhoud van de aanklacht van David Montez, handelaar uit Montpellier en woonachtig te Sournia, tegen Pierre Anthoine Condourcet, Guillaume Sevres, Jean Duazan, Francois en Bernard Barizier en Francois Fau, inwoners van Sournia.

Hij verklaart dat hij op 1 februari 1665 in Sournia was voor werk. Hij was bij een vriend thuis, toen hij rond 11 uur 's avonds een hard geluid hoorde in de hoofdstraat. Door dit lawaai ging hij kijken wat er aan de hand was. In de straat zag hij een grote groep mensen David Montez mishandelen. Henry dacht dat Montez dood was, zo slecht zag hij eruit. Onder de verdachten herkende hij Francois, Bernard en Esprit Barizier, Pierre Anthoine Condourcet, Francois Fau en Berthelemuy Vidal.

BIJLAGE 3

Bron 3: Vonnis van de Kamer van het Edict

De Kamer van het Edict erkent dat de aanval een poging tot moord was, die ‘s nachts werd uitgevoerd met pistoolschoten. De heer Montez is ernstig gewond geraakt, vooral aan zijn rechterbeen, zoals de arts heeft verklaard. Er moeten nog twee zaken onderzocht worden:

1. Er moet vastgesteld worden dat de verweerders inderdaad schuldig zijn.
2. De straf moet worden bepaald.

Er bestaat nog steeds twijfel. De getuigen in het eerste onderzoek vermeldden niet of ze de verweerders kenden, in tegenstelling tot het tweede onderzoek door de Kamer. Er zijn ook maar twee van de drie getuigen van het eerste onderzoek nogmaals verhoord.

De Kamer van het Edict stelt dat er genoeg bewijs is om tot een veroordeling over te gaan bij afwezigheid van de verweerders. De verdachten hebben zich niet op tijd gemeld bij de rechtbank om zich te kunnen verweren. Omdat er sprake was van een gewapende aanval die ‘s nachts plaatsvond, kan de straf alleen de doodstraf zijn.

Op verzoek van David Montez concludeert de Kamer dat de verweerders schuldig zijn.
De Kamer gelast verder dat de veroordeelden opgehangen moeten worden en dat hun eigendommen in beslag genomen zullen worden.

